

БІОПОЛІТИЧНА РЕАЛЬНІСТЬ ЕСТЕТИКИ Е. ТКАЧИШИНА-ДИЦЬКОГО

Статтю присвячено розгляду естетичних особливостей поетичного метатексту сучасного польського автора Євгеніуша Ткачишина-Дицького з позицій біополітики. У нинішній польській літературі творчість цього поета по праву посідає своє місце в каноні сучасного літературного процесу, однак в Україні, на жаль, поки що маловідома. Яскравою особливістю творчої манери поета є виразна невписаність ліричного героя в систему нормативних владних схем культури – біополітична реальність сучасності не сприймається як іманентна, а екзистенційно заперечується через образні ряди психічного нездоров'я, сексуальності, бездомності, міжетнічності, втілюючись в автодеструктивній формі, оскільки естетична реальність не дає змоги подолати відчуженість між провідними владними біополітичними стратегіями і власним буттям.

Ключові слова: біополітика; метатекст; поезія; травма; владна стратегія; культурна схема; аномативність.

Творчість сучасного поета Євгеніуша Ткачишина-Дицького давно посіла одну з провідних позицій у літературному процесі Польщі завдяки специфічним індивідуально-авторським принципам семантичного структурування світу й утілення його в поетичному мовленні. Поетичний метатекст цього автора позначений низкою яскравих особливостей стилістики, в якій перехрещуються екстатична велемовність барокової традиції з розірваною грубуватою розмовно-сленговою стихією, а чуттєва природа фізіологічності з інтертекстуальністю концептизму, що робить цю поезію одним із найоригінальніших явищ сучасної літератури, безкінечно відкритим для різних інтерпретацій. Однак, на жаль, в Україні не лише повноцінної наукової рефлексії щодо поезії Е. Ткачишина-Дицького фактично немає, але й сама творчість майже невідома, донедавна це були лише поодинокі переклади Б. Горвата, А. Бондаря, Д. Павличка, однак у 2015 році вийшла збірка перекладів віршів різних років «Син Груднихи», здійснена М. Кіяновською, що, звичайно, посприяло популяризації цього автора.

Поезія Євгеніуша Ткачишина-Дицького вже на дебютному етапі його літературної кар'єри викликала до себе інтерес, однак кристалізація стилю, набуття яскравого індивідуального поетичного голосу відбувається з літератором уже ближче до збірок «Далеко звідси залишив я своє давнє і недавнє тіло» (Daleko stąd zostawiłem swoje dawne i niedawne ciało, 2003), «Історія польських сімей» (Dzieje rodzin polskich, 2005) та «Пісня про залежності і узалежнення» (Piosenka o zależnościach i uzależnieniach, 2008), нагородженої національною премією «Ніке», коли автор остаточно емансипується від стримуючих психологічних чинників, стає більш відвертим і водночас демонструє однозначну орієнтацію на відображення

душевного зламу, емоційного надриву, викликаного різними психотравматичними факторами. Провідним принципом семантичної організації тексту (і ширше – метатексту) стає напружений емоційний стан ліричного героя, поет живить свою естетику в меланхолічному дискурсі європейської культури (бароко, модернізм) та у виразному протиставленні своєї тожсамості існуючим владним (підпорядковуючим) схемам культури (сім'я, релігія, гендер, нація, психічна норма, прив'язка до місця проживання тощо). Саме багатовекторність джерел емоційного ядра цієї поезії, її іманентна вкоріненість у культурному інтертексті створює особливий ефект «відкритості тексту» (У. Еко), що дає велику свободу для інтерпретативних стратегій, на яку вказує й М. Кіяновська: «Дицький також ні на кого не схожий. Його поезія – це така певна абсолютна величина. Але, попри це, в усьому, що він пише, працює універсальна мова культури. Його можна читати через Фуко. Його можна читати через Бодрієра. Його можна читати через психоаналіз. Через постколоніальні студії. І це теж – унікальна річ, бо це означає, що поет дійсно великий» [2].

Біополітичні ідеї М. Фуко, в яких філософ підсумовує свої попередні пошуки у царині епістемології культури, в оцінці та соціально-історичній інтерпретації концептів безумства, сексуальності, злочину, хвороби, справді, дають вагомий методологічний поштовх для літературознавчої рецепції поетичного метатексту польського автора, оскільки допомагають рокувати природу внутрішнього, схованого за естетизованим мовним полотном конфлікту з існуючою культурною дійсністю.

Культурна нормативність постулює себе в житті людини у вигляді численних імпліцитних технологій і стратегій політики, тобто множинних сил конституую-

вання та підпорядкування буття людини (не лише соціального, але й біологічного) системі загальних правил і форм влади. Це призводить до того, що людина одразу значною мірою делегує владу над своїм тілом суспільству (шлюбне право, система охорони здоров'я, табування певних форм поведінки тощо) в обмін, на думку М. Фуко, отримуючи доступ до виробництва й розподілу суспільних благ і до власне суспільного буття. Чим більш закритою (жорсткою) є культурна схема і властиві їй політичні технології (наприклад, тоталітаризм), тим більшою буде біовлада суспільства над тілом (комунальні форми співжиття, контроль над народжуваністю і т. п.). Тому постмодерна культурна ідентичність з притаманною їй анормативністю та розімкненістю дискурсу дала можливість і побудови нового типу громадянського суспільства (як такого, що «ухиляється від влади» [5, с. 369–370]), і виробити тип творчого омовлення дійсності, вільного від таких стратегій влади.

Нормативність як біополітична владна стратегія сприймається всіма учасниками цієї гри як природна данність доти, доки людині зручно існувати в межах цих норм, однак відхилення від загальних вимог влади (традиції) чи неможливість їх виконувати призводять до внутрішнього (екзистенційного) й зовнішнього (соціального) позначення таких форм існування чи практик поведінки, як ненормативних, девіантних чи патологічних, що неминуче призводить до конфліктності біологічного й соціального буття. Саме таким конфліктним сенсом позначена естетика поезії Е. Ткачишина-Дицького, дослідження якої варто проводити подібно до загального інтерпретативного принципу генеалогії явищ М. Фуко: «Точно так само вивчати генеалогію такого об'єкта як «сексуальність», що проходить через декілька інституцій, – значить спробувати визначити в таких речах як практика визнання, керівництво свідомістю, медичний звіт і т. п., момент обміну й перетину між певною юрисдикцією сексуальних стосунків, яка визначає, що дозволено і що заборонено, і веридикцією бажання, у якій тепер маніфестується основа основ такого об'єкта, як «сексуальність» [5, с. 53–54]. Тобто саме на межі конфлікту між нормою й ненормативністю можна визначити реальність естетики поетичної творчості сучасного автора.

Лірика завжди втілює сказане автором у формі рефлексії від дійсності, яка обирає з усіх її елементів тільки те, що служить загальній ідеї, що підпорядковує собі деталі «свого» бачення реальності в множинності її словесних реалізацій, але в непорушності її семіотичного значення. Таким чином, поезія найчастіше може варіативно говорити про одне явище, що одразу помітно під час прочитання віршів і Е. Ткачишина-Дицького, де вираження конфлікту з культурною догмою не має ефекту прямого називання, розпадаючись не так на опорні слова-концепти, а на індивідуально-авторські слова-дескриптори, які діють як єдина система «точкових ударів» у свідомість читача, викликаючи певну емоцію.

Для сучасної лірики характерним є відродження форм презентації поезії на публіці (хепенінг, слем), які хоч і не визначають усю лірику нашого часу, але

так чи інакше впливають через свій природний акціонізм на характер будови й перформатизації тексту. Саме цю перформанс-орієнтацію сучасної поезії через психологічну демонстративність внутрішнього «Я» дуже часто в текстуальності своєї поезії пропонує Е. Ткачишин-Дицький. Сповідальність на межі психосоматичного екстібіціонізму є важливою структурною, загальноорганізаційною рисою авторського метатексту і ще одним зі способів ретрансляції власної анормативності до найпоширеніших систем біовлади.

Особливістю сучасної лірики також є мінімізація дистанції між ліричним героєм та автором, коли цілком свідомо ігнорується ця дистанція, коли поезія насичується суто особистою інформацією, що характерно й для аналізованого автора: «Це поезія автобіографічна, бо не бракує в ній посилань на факти, підтверджені в біографії поета, і Дицький одержимо автобіографічний» [6]. У реципієнта створюється стале враження, що він переживає дійсність так само, як і автор, проєктуючи зображуване як суто об'єктивну реальність життя поета, і це приваблює увагу, створюючи спільне переживання.

Поезія Е. Ткачишина-Дицького багато в чому є аутопсихічним письмом, яке фіксує саме його індивідуальний досвід, трансформований у форму реалізованих у засобах мови переживань, ліричний герой хоч і нетотожний автору, але багато в чому є вербальним проєктом, що втілює екзистенційні властивості особистості поета. Текстуальна реальність ліричного героя стає платформою вираження суб'єктивної психічної реальності автора. Власний досвід входить у сферу вербалізації, естетизується, набуває універсальних загальнолюдських рис і стає закінченим повідомленням.

Структура переживання й висловлювання про нього відображає особливості мислення сучасної людини, її дискурсивних можливостей і, головне, проблем пошуку ідентичності в постійно мінливому інформаційному світі. Ідеї множинності смислів та індивідуальних варіантів реальності, розмитості гендерних і моральних норм, дестереотипізації поведінки й форм творчого самовираження багато змінюють у теорії та практиці створення літературних текстів, але також і переосмислюють нормативність як таку, наново осмислюють біобуття людини як об'єкт стратегій влади. Саме ці ідеї можна вважати найбільш перспективними для аналізу творчості Е. Ткачишина-Дицького і з огляду на близькість до авторської культурної самоідентифікації, і за загальним типом дискурсивного структурування дійсності.

Метатекстуальна організація поезії польського автора є досить інтелектуально й ідеологічно неоднорідною, а внаслідок цього демонструє накладання та взаємопереплетення множинних культурних систем (бароко, натуралізм, модерн, постмодерн), з активним використанням особливостей їх мовних матриць, знаково-образних систем і кодів. Ментальні, релігійні, національні, гендерні, екзистенційні проблеми переживаються і виражаються в ліриці Е. Ткачишина-Дицького в різних символічних системах, які, на перший погляд, виглядають розрізненими, але досить гармонійно поєднані постмодерністською свідомістю автора в цілісну естетично організовану текстуаль-

ність. Анормативність щодо стратегій соціосистем як форма культурної ідентичності в просторі авторського метатексту є не тільки об'єднуючою емоційною тональністю, але й більш глибинним регулятором текстотворчості, проникаючи на інші рівні архітектоники поетичного твору, підпорядковуючи собі його основні образно-сміслові домінанти.

Одна з них – психічна девіація – стає іноді провідним фактором критичної оцінки творчості Е. Ткачишина-Дицького, підкреслюючи його індивідуальне начало в літературі сучасності [див.: 7; 9; 11]. Якщо подивитися уважніше на принципи й прийоми текстобудови цим сучасним польським поетом, то ми помітимо, що невроз не є специфічним предметом зображення, проте він стає невід'ємною частиною психохарактеристики особистості ліричного героя, визначаючи його чуттєво-поведінкові патерни, а також входить і в структуру його речового оточення (деталізація буття), міжсуб'єктної взаємодії (спілкування, відносини, і ширше – вся сфера соціального), є значущою платформою осмислення (переживання) існуючих форм і продуктів ідеології та стратегій біовлади. Таким чином, можна стверджувати, що психічний розлад стає однією з провідних організаційних сил тексту. Тому похмурі, меланхолійні образні ряди та специфічна ритмічна й композиційна організація твору (розірване повідомлення, відчуття зацикленості поетики) стають характерними ознаками цього метатексту.

Ліричне відображення внутрішнього й зовнішнього світу орієнтоване насамперед на вираження, тому яскравою особливістю поезії є особливе відчуття часу, коли текстуальна реальність синхронізується з її презентацією, отже, єдиною можливою формою тимчасової організації такого тексту є використання форм теперішнього часу, коли переживання і повідомлення про нього максимально близькі. Однак сучасна поезія постійно прагне до розширення часових рамок, пропонуючи реципієнту децентровану текстуальну реальність, яка є своєрідною точкою біфуркації, через яку проглядаються не тільки моменти справжнього переживання, але й елементи історії його становлення і (іноді) можливі варіанти його розвитку. Це неминуче призводить до синтезуванню елементів інших часових форм, а значить і інших родових форм словесної творчості.

Епізод часу в сучасному ліричному тексті призводить до того, що дія насичується сюжетними елементами, колізіями, подієвістю, але саме втілення все одно залишається суто ліричним – усе зображуване переживається, і відбувається це саме в момент мовного акту, тобто минуле або події з ним пов'язані ніби переживаються знову як єдина, часто нерозчленована мить, і передача цього переживання є метою твору. Саме це досить добре ілюструє лірика Е. Ткачишина-Дицького, який постійно у своїй поезії одночасно переживає множинні уламки минулих подій:

приходять до мене люди (Ясьо,
Ясюньо й Ясечко) котрих сьогодні
вже нема або тільки нам видається
що в Лисячих Ямах втрачали ми час незворотно

завжди мені видається втрачали ми час
в Лисячих Ямах і то незворотно
завжди такої був думки що не треба нам заглядати
в Боровій Гурі до сестер Серотинських

і нема тут нічого до речі про той денатурат
який пила мама Боже великий мій це таки факт
загальновідомий що по прошестю стількох літ
мене переслідують сховані нею пляшки¹» [10, с. 335].

Як вказує Ю. Крістева, психогенні чинники, що викликають девіацію, зокрема депресію, мають прямий стосунок і до відчуття часу, і до способів (форм) висловлювання, адже «час, в якому ми живемо, є часом нашого дискурсу, чужа, загальмована або розсіяна мова меланхоліка змушує його жити в децентрованій темпоральності. Вона не виникає, вона не керується вектором до / після, він не звертає її від минулого до майбутнього. Масивна, тяжка, безсумнівно травматична певна мить затуляє весь горизонт депресивної темпоральності» [3, с. 72]. Саме така мить, до якої постійно апелює ліричний герой, створює особливе звучання поезії Е. Ткачишина-Дицького, часова організація якої постійно тяжіє до циклічності, створюючи особливе міфологічне розуміння життя як «вічного повернення». Наприклад, такими травматичними подіями в поезії є смерть матері, ситуація «у вроцлавських будинках розпусти», «люди, яких уже немає» тощо, автор до цих концептів постійно повертається, вони стають визначальними для висловлювання тепер, вони не зникають у минулому, а постійно переживаються в сьогоденні, утілюючи те, про що писав О. Кемпінський: «Переживання монотонно обертаються навколо одних і тих самих сюжетів, а трагізм депресії пов'язаний із змиканням простору й часу в одній точці, що перетворюється внаслідок цього змикання в нескінченність» [8, с. 144]. Це ще раз вказує на синтетичність і поліфункціональність аномальності в просторі естетики поета, яка медикалізується, а біологічне стає дескриптором усього існування:

моя подруга приносить мені равликів
по пароденному параноїдальному забутті
таки равлик входить у мене
навмисне як у зелений дощ

який йде і йде з дня народження
приносить равликів мені у зеленій хустинці
салату й сміється з дарунку
цілунку який складаю їй на вуста

це правда мій любий після дощу зазвичай
не можу спинитись і щось мене їсть
ізсередини равлик равлик вистав роги
дам вареників в дорогу або відчепись [10, с. 357].

«Подругою» в цьому вірші (як і в інших) є психічна недуга, цей образ теж періодично з'являється в поезії як одна з констант життя.

Така циклізація часу так чи інакше призводить до змін на інших рівнях текстуальної організації, визначаючи поетику творів, створюючи особливе відчуття

¹ Тут і далі використовуються для цитування власні переклади поезії Е. Ткачишина-Дицького, посилання здійснюється на оригінал.

навколишнього світу речей та їх образного втілення. З приводу останнього, то в сучасній поезії зовсім знімається гегелівська проблема важливого/неважливого, постмодерністський текст легко долає ідею «порожніх переливів», що поезію мають породжувати тільки високі пориви душі, а не повсякденність, у якій часто й криється в літературі сьогодення той самий «демон» поета, який породжує джерело літературної творчості, гостро утилітарна деталь, від якої відштовхується авторська рефлексія:

великий цей дім таки завеликий
таки загостинний для мене і для моєї
помираючої приходжу до неї
щоб поправити ковдру з-під котрої виглядає

смішна мала дівчинка
яка не прокинеться більше
смішні малі палички замість
рук і ніг які я назад укриваю

до сну нехай не загубляться
нехай не забрудняться
нехай не заплутаються в сорочці нічний
яку я купив у Шаланського Adieu [10, с. 331].

Впадає в око неспівмірність деталей і загальної картини, які, проте, досить природно для автора існують в одному тексті.

Поезія Е. Ткачишина-Дицького тяжіє до чітко визначених постійних мікрообразів, характеризується стійкою системою «нав'язливих метафор», які знову й знову повертають і ліричного героя, і читача до одних і тих самих джерел переживань, до певної текстогенної і, найчастіше, психотравматичної ситуації, створюючи постійний ефект дежа вю: вода в усіх її проявах, руки/пальці, шкіра, туалет, коридор, площа, напої/алкоголь/оцет, хвороба – ось далеко неповний перелік нав'язливих образів, які постійно варіюються у творчості поета, але ніколи не зникають з текстуального простору, підтримуючи постійне акцентування на певних моментах буття, створюючи особливу орнаментику, перверсизуючи образну дійсність, створюючи цілу систему «символічних еквівалентів» (Ю. Крістева) психотравмуючих чинників.

Особлива структура «інформаційного метаболізму» (А. Кемпінський) з її чіткою орієнтацією відбору постійних мовних засобів утілення власних переживань руйнує традиційну матеріальність і предметність буття, вони переакцентуються, повторно семантизуються, перетворюються на гіперрефлексію власного буття. Особлива екстатичність поетичного голосу Е. Ткачишина-Дицького створює враження постійного промовляння психологічної травми, автор постійно вербалізує її, намагаючись, таким чином, раціоналізувати пережитий травматичний «досвід кінечності» (Е. Кант), провести демаркаційну лінію між власним анормативним буттям і нормативністю біовлади. Автор намагається загубитися в тексті, стаючи персонажем, Дицем. Але постійна апеляція до конфлікту, ліричне повторне (а найчастіше багаторазове) переживання призводить до зворотного ефекту – розчинення рацію в потоці образних репрезентацій, міфологізації та трансценденції досвіду, який неможливо

висловити: *«прийти у одному єдиному шрамі / тіла – це лише відкритись гріху / що глибоко схованим маю в собі / від народження наче вуста чи руки / очі більше гріхів не маю / і обіцяю щиро я відучуся від себе / щоб мені було легше але це не так / прошу священика довго про це говорити»* [10, с. 323].

Окремо в поезії Е. Ткачишина-Дицького варто проаналізувати образ матері, який несе в собі ядро психогенної травматичної ситуації, розриву з культурною нормативністю, цей образ перекошує зі збірки до збірки, насичується додатковими смислами, вмонтовується у всілякі контексти й переживання, стає нав'язливою метафорою внутрішнього стану ліричного героя. Ставлення до матері приховує в собі постійне конфліктне ядро, яке вказує на тривалість його впливу, кульмінацією його стає її тривала хвороба й подальша смерть, яка переживається амбівалентно – з одного боку, це біль втрати, а з іншого, – якась неявна агресія до матері та загалом до сім'ї як оприянення стратегій біовлади.

Звичайно, як і будь-яка нав'язлива метафора, образ матері трансформує інші шари текстуальної організації, зокрема загальноідеологічну картину дійсності в її символічному втіленні, можна зробити припущення, що образ матері нашаровується на спільне переживання минулого, мати є певною образною креацією розуміння минулої культурної владної схеми, ситуації, яка багато в чому визначила світогляд поета, але історично була заміщена іншою, нинішньою. Тому й конфліктне ядро стосується не тільки міжособистісного спілкування з близькою людиною, але й усього минулого, яке стає складною герметичною системою, яка не відпускає ліричного героя, визначаючи його ненормативну ідентичність і постійно повертаючи до джерела конфлікту. Диспропорція між минулим і теперішнім мовленням чітко перетинається в образі матері, розкриває його внутрішню енантіосемію й апелює до архетипного розуміння Матері. Смерть матері стає новою точкою відліку й певним моральним мірилом, універсальною одиницею оцінки того, що відбувається. Це та травма, яка не проживається повністю, вимагаючи постійного повернення до себе, хоча б асоціативного й символічного.

Семантика материнського начала також реалізується на іншому смисловому рівні невизначеної тожсамості – відчутті положення між культурами й мовами. Автор неодноразово піднімає питання свого українського походження як певного психотравматичного фактору: *«іще не вмю я слова Польща / іще не наважуюсь вимовити на одному / диханні Польща і Україна Вітчизна / і Мамуня слово напевно без майбуття / що ж воно значить: Мама у трунах / синів своїх знає про того / який народився учора в давно / забутих піснях героїчних / тому ще не вмю / слова Польща коли так багато / ним встигло наситити себе / і залучити інших»* [10, с. 342].

Відчуття себе таким собі міжсистемним позакультурним елементом багато в чому по-своєму раціоналізує власні переживання – генетична й ментальна «ін-акшність» пояснює неможливість, повноцінної внутрішньої реалізації. Ментальні відмінності розбалансують внутрішній світ поета, розмита культурна само-

ідентифікація визначає характерне для його творчості хворобливе відчуття бездомності, яка теж стає одним із дескрипторів життя поза дією владних схем прив'язування й контролю (одна зі збірок так і називалася – «Путівник для бездомних незалежно від місця проживання») («Przewodnik dla bezdomnych niezależnie od miejsca zamieszkania», 2000).

Саме така семантична вісь текстуальної реальності призводить до деструкції просторових відчуттів у метатексті Е. Ткачишина-Дицького, у якому переважають відкриті (громадські) простори, які вже частково згадувалися раніше: площі, вокзали, вулиці, лікарні, чужі квартири, громадські туалети і тощо. За теорією М. Бахтіна, зовнішній простір, зображений у творі завжди символічно відображає простір внутрішній [див.: 1]. Відсутність «свого» простору в поезії аналізованого автора багаторазово вказує на стійке відчуття власної невлаштованості і є ще одним конфліктотенним фактором, втілюючись в системі образів психотичного простору, яке завжди несе в собі емоційний слід травми:

інколи наче тварини а майже завжди
як хлопці затагнені до підворітні
майже завжди голі і голі
і лише інколи наче хлопці

затагнені на залізницю і там не знати
чому відірвались від матері й батька
пам'ятаю лише як на віддалі суне
поїзд про який не сказав я нікому

інколи наче тварини а майже завжди
як діти що вирватись лише хотіли
з шалених обіймів матері до найкрасивішого
саду і потрапляли під поїзд [10, с. 73].

Однією з причин травматичності дійсності ми можемо побачити в особистому просторі, у гендерній самоідентифікації поета, яка дає нам відповіді й на питання щодо конфлікту з традиційними культурними системами, і про недовдоволеність трансцендентного досвіду. Гомосексуальність тривалий час або ігнорувалася магістральною культурою, або жорстко табуувалася, що також стає важливим психогенним фактором і багато в чому визначає образну систему поезії Е. Ткачишина-Дицького, насичуючи її традиційними для гомоеротичного дискурсу комплексами соціальної віктимності й конфліктності з гетеросексу-

альними культурними системами: «сьогодні знову питала про тебе / мама але я не зумів розказати / неправди скільки ж можна брехати» [10, с. 243].

Нереалізованість відкритих соціальних ролей, тривала кодифікація особистого життя призводить не лише до розвитку травми (конфлікт із матір'ю й традиційною культурою (релігією, мораллю, соціальними інститутами шлюбу й сім'ї) іманентно не може бути вирішений через герметичність, нездатність до гендерного плюралізму), але й до відкриття проблем неможливості вербалізувати досвід – екзистенція не має можливості свого повноцінного втілення в традиційних мовних матрицях, що ще раз нас повертає до проблеми невисловленості, до своєрідних фігур мовчання, які практично неможливо подолати, особливо це характерно для складних відносин ліричного героя з Богом і церквою. Традиційні дискурси не здатні повноцінно втілити відчуття внутрішньої дійсності й емоційне життя, тому в гомосексуальній парадигмі відбуваються складні процеси формування нової образної мови, яка деконструє форми текстуального втілення досвіду еротичного переживання (твори М. Вітківського, А. Чепелева), насичуючи їх натуралізмом, який стає втіленням екзистенції: «друзі не помирають / від анального раку / Богу-Творцю знов доведеться / усікти сліпу кишку» [10, с. 74].

Криза повноцінного втілення емоційного стану й неможливості соціальної адаптації поряд із загальною культурною тенденцією сучасності до культивування сексуальності призводить, на думку М. Фуко, до переорієнтації творчої інтенції на автодеструктивність [див.: 4], що також характерно для творчості поета, яка характеризується неможливістю пережити травматичний досвід, постійним циклічним його повторенням та безвихідним поверненням до нього в художності метатексту.

Таким чином, запропонована стаття є лише спробою окреслити біополітичну парадигму дослідження поетичної творчості Е. Ткачишина-Дицького, яка в силу свого семіотичного насичення аномативністю бездомності, міжетнічності, гомосексуальності, психічного нездоров'я постулює принципово інакшу реальність естетики, що, з одного боку, протистоїть існуючим культурним владним схемам та інституціям (релігія, мораль, сім'я), а з іншого – є відчутним автодеструктивним фактором, який циклізує травми й конструє індивідуальний поетичний космос.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М. Проблемы поэтики Достоевского. Работы 1960–1970 гг. / М. Бахтин. – М. : Российские словари, 2002. – 800 с.
2. Кіяновська М. Нам потрібно наважитися глибоко проговорити найбільшніші, найважчі речі – так, як це зробили свого часу поляки [Електронний ресурс] / М. Кіяновська. – Режим доступу до видання : <http://www.chasipodii.net/pv/14279>.
3. Кристева Ю. Чорное солнце: депрессия и меланхолия / Ю. Кристева – М. : Наука, 2010. – 276 с.
4. Фуко М. Использование удовольствий. История сексуальности / М. Фуко ; [пер. з фр. В. Каплуна]. – Т. 2. СПб. : Академический проект, 2004. – 432 с.
5. Фуко М. Рождение биополитики. Курс лекций, прочитанных в Коллеж де Франс в 1978–1979 учебном году / М. Фуко ; [пер. с фр. А. В. Дьяков]. – СПб. : Наука, 2010. – 448 с.
6. Borkowska G. Laudacja [Електронний ресурс] / G. Borkowska. – Режим доступу до видання : <http://wyborcza.pl/1,75475>.
7. Giza-Stępień J. Życie jako literacki projekt tożsamościowy – poezja jako jedyne miejsce na ziemi. O twórczości Eugeniusza Tkaczyszyna-Dyckiego / J. Giza-Stępień // InterAlia : Pismo poświęcone studiom queer. – 2009. – № 4. – S. 13–21.
8. Kępiński A. Melancholia / A. Kępiński. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2001. – 351 s.
9. Świeściak A. Melancholia w poezji polskiej po 1989 roku / A. Świeściak. – Kraków : Universitas, 2010. – 410 s.

10. Tkaczyszyn-Dycki E. Oddam wiersze w dobre ręce / E. Tkaczyszyn-Dycki. – Wrocław : Biuro Literackie, 2010. – 452 s.
11. Tomicki G. Po obu stronach lustra. O poezji Eugeniusza Tkaczyszyna-Dyckiego / G. Tomicki. – Szczecin : Forma, 2015. – 244 s.

Ю. А. Ганошенко,

Запорожский государственный медицинский университет, г. Запорожье, Украина

БИОПОЛИТИЧЕСКАЯ РЕАЛЬНОСТЬ ЭСТЕТИКИ Э. ТКАЧИШИНА-ДЫЦКОГО

Статья посвящена исследованию эстетических особенностей поэтического метатекста современного польского автора Эугениуша Ткачишина-Дыцкого с позиций биополитики. В нынешней польской литературе творчество этого поэта по праву занимает свое место в каноне современного литературного процесса, однако в Украине, к сожалению, пока малоизвестна. Яркой особенностью творческой манеры поэта является выразительная невписанность лирического героя в систему нормативных властных схем культуры – биополитическая реальность современности не воспринимается как имманентная, а экзистенциально отрицается через образные ряды психического нездоровья, сексуальности, бездомности, межэтничности, воплощаясь в автодеструктивной форме, поскольку эстетическая реальность не позволяет преодолеть отчужденность между ведущими властными биополитическими стратегиями и собственным бытием.

Ключевые слова: биополитика; метатекст; поэзия; травма; властная стратегия; культурная схема; аномативность.

Yu. Ganoshenko,

Zaporizhzhya State Medical University, Zaporizhzhya, Ukraine

BIOPOLITICAL REALITY OF E. TKACHYSHYN-DYCKI'S AESTHETICS

Eugeniusz Tkaczyszyn-Dycki's poetry is a subtle weave of different cultural codes and systems of symbolic images that makes it a kind of written existential psychoanalysis. Thus, the poetic metatext verbalizes the author's inner experiences of abnormality, imbued with emotional shades of the protest against traditional cultural schemes of the social life, which subdues all the images and sensuality becoming the poetical dominant. Taking as the basis Michel Foucault's methodology together with the ideas of hermeneutics and phenomenology this article focuses on the biopolitical aspects of the semantic structure of Eugeniusz Tkaczyszyn-Dycki's metatext. Immanent inability to live according to the existing governmental strategies seems to be a specific organizational force which rationalizes (with the help of words) the personal experiences from the past: complex, unrealized and unspoken relationships with the author's mother and his beloved ones, his inability to fit into the existing system of socio-cultural gender relations as well as his unsuccessful attempts to break the vicious circle of his hopelessness existence. Such neurotic attempts to explain his own identity lead the author to perceive an increased sense of homelessness, madness and the loss of life boundaries and landmarks. Certain patterns and relationships crumble, and the new ones still cannot arise. All this makes the poet constantly express the sense of loss (realized by specific poetic techniques of constant reduplication). In a fit of creative self-destruction, the poet increasingly exposes his «I» while sinking into internal exile. Biopolitical aesthetic brings all the dominant poetic imagery of the author, whose poems are a kind of postmodern experience, the confrontation to governmental strategies of cultural reality.

Key words: biopolitics; metatext; poetry; trauma; governmental strategy; cultural scheme; anormativity.